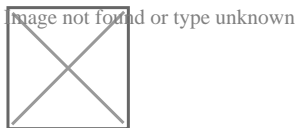

«Ο Καβάφης εθαύμαζε το Βυζάντιο και το αγαπούσε...» (Δρ. Ιωάννης Ν. Λίλης Λέκτορας Δογματικής και Συμβολικής Θεολογίας της Ανωτάτης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Ηρακλείου Κρήτης)

/ [Πεμπτούσία](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/1UpbXYO>]

Ο Καβάφης στο ποιητικό του έργο ασχολείται ιδιαίτερα και με το Βυζάντιο. Ο Μιχάλης Πιερής στη δημοσίευση του για τα *Πεζά* κείμενα του Καβάφη σημειώνει χαρακτηριστικά καθώς σχολιάζει το καβαφικό κείμενο *Οι Βυζαντινοί ποιηταί* : «Ο Παπουτσάκης καταγράφει δύο μαρτυρίες σχετικές με τη στάση του Καβάφη απέναντι στο Βυζάντιο α) “Ο Καβάφης εθαύμαζε το Βυζάντιο και το αγαπούσε, και πολλές φορές τον άκουσα να καταφέρεται κατά των ιστορικών που δεν έβλεπαν σ’ αυτό παρά μια παρακμασμένη συνέχεια της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. “Είναι μωρόν” μου έλεγε κάποτε, “είναι μωρόν να υποστηρίζεται αυτή η άποψις, εφ’ όσον όλη η ιστορική πραγματικότητας αποδεικνύει το αντίθετον! Το Βυζάντιο άρχισε και τελείωσε ελληνικόν”. β) Είναι αψυχολόγητο το να έχουμε την απαίτησιν από ένα κράτος με τόσο μακραίωνη ιστορία, να μείνει ανεπηρέαστο από εξωτερικούς παράγοντας, να έχει μείνει απόλυτα αμιγές. Είναι σαν να αναζητούσαμε από ένα άνθρωπο που έζησε μια ζωή μακρά, γεμάτη δράσι κ’ εντατικά αποδοτική, να είχε μείνει μακριά από κάθε περιπέτεια, να μην είχε κάμει ποτέ του κραιπάλη, να μην είχε ποτέ του ανακατωθεί με τα πιο απίθανα, με τα πιο ξένα προς αυτόν στοιχεία. Ίσως μάλιστα το ανακάτωμα του αυτό να υπήρξε συντελεστικόν της ζωτικότητος του»[29]. Δεν παραλείπει βέβαια, ο ίδιος ο Καβάφης, να υπογραμμίσει πως «οί ποιηταί τοῦ μεσαίωνος μας δὲν ἦσαν μὲν ἀντάξιοι τῶν ἀρχαίων μας ποιητῶν, οὐδὲ τῶν χαριεστάτων ὀπαδῶν τῆς Μούσης, οὐς ἀνέδειξε παρ’ ἡμῖν ὁ 19ος αἰὼν»[30], σπεύδει, όμως, αμέσως να σημειώσει «ἀλλὰ δὲν εἶναι ἄξιοι τῆς περιφρονήσεως ἢν τοῖς ἐδείκνυον ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον οἱ σοφοὶ τῆς Ἑσπερίας. Ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες δὲν τοὺς περιεφρονήσαμεν μὲν ποτὲ, ἀλλὰ καὶ δὲν τοὺς ἐγνωρίσαμεν...Οἱ Βυζαντινοὶ ἀοιδοὶ ἀποτελοῦσι τὸν σύνδεσμον μεταξὺ τῆς δόξης τῶν ἀρχαίων μας ποιητῶν καὶ τῆς χάριτος καὶ τῶν χρυσῶν ἐλπίδων τῶν συγχρόνων»[31].

Πρώτον ενδιαφέρεται για την ποιητική τεχνοτροπία και τη θεματολογία των Βυζαντινών ποιητών. Στο πεζό έργο του, που ήδη αναφέραμε, *Οί Βυζαντινοί ποιηταί* αναφέρεται στην ποιητική τέχνη του Γρηγορίου του Ναζιανζηνού και την παρομοιάζει ισάξια με αυτή του Λαμαρτίνου. Παραθέτει μάλιστα εκτενές απόσπασμα από την *Ίστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους* του Παπαρηγόπουλου, ο οποίος προβαίνει στον ίδιο παραλληλισμό θεωρώντας την ποίηση του Ναζιανζηνού ισάξια με του Λαμαρτίνου παρότι παρατηρεί «μεγάλη διαφορὰ μεταξύ τῆς φύσεως τῶν δύο ποιητῶν καὶ τῶν χρόνων καθ' οὓς ἐκάτερος ἔζησεν». Σημειώνει χαρακτηριστικά ο Καβάφης στο κείμενο του *Οί Βυζαντινοί ποιηταί* : «Ἡ χριστιανική ποίησις τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ ἐθαυμάσθη ὑπὸ τῶν λογίων πασῶν τῶν ἐποχῶν, καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις συνεκρίθη πρὸς τὴν ποίησιν τοῦ...Λαμαρτίνου. Ἴδου πῶς ἐκφράζεται περὶ αὐτῆς ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ὁ κ. Παπαρηγόπουλος: "Τὰ ἔπη ταῦτα ὠνομάσθησαν ὑπὸ τῆς νεωτέρας κριτικῆς *Θρησκευτικαὶ μελέται* ἐξ ἀναλογίας τῶν *Ποιητικῶν Μελετῶν* τοῦ Λαμαρτίνου" διότι τῶντι μεγάλη μὲν ὑπάρχει διαφορὰ μεταξύ τῆς φύσεως τῶν δύο ποιητῶν καὶ των χρόνων καθ' οὓς ἐκάτερος ἔζησεν, οὐδὲν ἦττον ὁμως παρετηρήθη εὐλόγως, ὅτι τὰ τοῦ Γρηγορίου ἔπη ἔχουσι πολλάκις παράδοξον οἰκειότητα πρὸς τὰς περιπλανήσεις τῆς φαντασίας τοῦ ποιητοῦ ἐκείνου τῆς σκεπτικῆς καὶ κόρου μεστῆς ηλικίας τοῦ αἰῶνος ἡμῶν. Ὑπάρχουσι μάλιστα τινὰ τῶν ἐπῶν τούτων τὰ ὁποῖα ὁ περὶ τὰ τοιαῦτα τοσοῦτον ἔμπειρος Οὐίλλεμαῖνος δὲν

ἔδίστασε νὰ ἀποκαλέσῃ προδρόμους τῶν θελτικοτέρων στεναγμῶν τῆς μελαγχολικῆς τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων μούσης, εἰ καὶ αποπνέοντα πίστιν εἰσέτι νεαρὰν καὶ ἀφελῆ ἔν τῷ θορύβῳ αὐτῆς. Εἰς τὰ ἔπη ταῦτα ἐπανθεῖ ἐπαφρόδιτὸν τι μῖγμα ἀφηρημένων ἰδεῶν καὶ πραγματικῶν συγκινήσεων, γοητευτικὴ δὲ τις ἀντίθεσις τῶν καλλονῶν τῆς φύσεως πρὸς τὴν ταραχὴν καρδίας, ἥτις, βασανιζομένη ὑπὸ τοῦ αἰνίγματος τῆς ὑπάρξεως ἡμῶν, ζητεῖ καταφύγιον ἐν τῇ πίστει»[32]. Εἶναι ἄλλωστε ἀξιοπρόσεχτο ὅτι ἐνὸς τοῦ ἴδιου ἀρθρο ἀναφέρει ὅσους Βυζαντινοὺς ποιητὲς γνωρίζει, μόνο γιὰ τον Γρηγόριο το Ναζιανζηνό κάνει ἰδιαίτερη ἀναφορὰ παραθέτοντας ἐκτενὴ σχόλια τοῦ ἱστορικοῦ Παπαρρηγόπουλου, ἐνὸς γιὰ ὅλους τοὺς ὑπόλοιπους ἀφιερώνει δύο με τρεῖς σειρές[33]. Ἀναφέρεται βέβαια με ευμενὴ ἐκτενὴ ἀναφορὰ καὶ στον Ρωμανό το Μελωδό, ὅμως γίνεται προφανῆς, ἀπὸ το παραπάνω κείμενο τοῦ, ἡ ἰδιαίτερη ἐκτίμησις τοῦ στο Ναζιανζηνό.

[Συνεχίζεται]

[29] Κ. Π. Καβάφη, *Τα πεζά (1822; - 1931)*, φιλολογικὴ ἐπιμέλεια Μιχάλης Πιερῆς, ο.π. σελ. 350.

[30] Κ. Π. Καβάφη, *Τα πεζά (1822; - 1931)*, φιλολογικὴ ἐπιμέλεια Μιχάλης Πιερῆς, ο.π. σελ. 58.

[31] Κ. Π. Καβάφη, *Τα πεζά (1822; - 1931)*, φιλολογικὴ ἐπιμέλεια Μιχάλης Πιερῆς, ο.π. σελ. 58.

[32] Κ. Π. Καβάφη, *Τα πεζά (1822; - 1931)*, φιλολογικὴ ἐπιμέλεια Μιχάλης Πιερῆς, ο.π. σελ. 62.

[33] Κ. Π. Καβάφη, *Τα πεζά (1822; - 1931)*, φιλολογικὴ ἐπιμέλεια Μιχάλης Πιερῆς, ο.π. σελ. 61 - 63.